RAPORT OMAWIAJĄCY WYNIKI BADANIA POTRZEB SENIORÓW ZAMIESZKUJĄCYCH NA TERENIE MIASTA BIAŁYSTOK PRZEPROWADZONEGO W OKRESIE 07.10. – 17.11.2024 R.

W badaniu dotyczącym potrzeb mieszkańców Białegostoku, wzięło udział 65 osób, spośród których **60%** stanowiły **kobiety**, zaś **40%** uzupełnionych ankiet to głos **mężczyzn**. Taki rozkład odpowiedzi między przedstawicielami poszczególnych płci, jest kompatybilny z ogólnopolską statystyką. W roku 2023 kobiety w wieku 60 lat i więcej stanowiły 58,1% osób starszych w Polsce. Wśród osób ankietowanych najwyższy odsetek (**47,7%**) stanowiły osoby w wieku **70-79 lat**, blisko 1/3 badanych **(32,3%)** reprezentowana była przez osoby w wieku **60-69 lat**, zaś co piąty badany mieszkaniec miasta Białystok to osoba w wieku **80 lat i więcej**.

W metryczkowej części ankiety znalazło się również pytanie o poziom wykształcenia ankietowanych. Zgromadzone dane wskazują, że **44,6%** respondentów wskazało na posiadane **wykształcenie wyższe**, zaś **43,1%** badanych ukończyło **szkołę średnią lub zawodową**. Najmniej liczną **(12,3%)** grupę badanych stanowiły osoby z wykształceniem **podstawowym**. Rozmówcy byli również proszeni o wskazanie, jaka jest ich sytuacja życiowa. Z danych wynika, że nieco więcej niż połowa badanych **(52,3%)** wskazała na **zamieszkiwanie ze współmałżonkiem(ą) lub z innymi krewnymi,** z kolei **47,7%** respondentów prowadzi **jednoosobowe gospodarstwo domowe** (mieszka sam/sama).

Pierwsze pytanie mające pomóc w diagnozie potrzeb osób starszych w mieście Białystok brzmiało: **Czy Pana/Pani zdaniem potrzeby i problemy osób starszych w gminie, w której Pan/Pani mieszka, są zauważane?**

Na podstawie uzyskanych informacji można powiedzieć, że głosy badanych mieszkańców miasta Białystok, były w tym zakresie podzielone. Niemal połowa badanych **(47,7%)** udzielił na tak postawione pytanie odpowiedzi **twierdzącej** (suma głosów zdecydowanie tak: 6,2% oraz raczej tak: 41,5%). **Przeciwnego** zdania było nieco więcej niż 1/3 badanych **(36,9%)**, zaznaczających odpowiedź: raczej nie (27,7%) lub zdecydowanie nie (9,2%). Ponadto **15,4%** rozmówców miało trudność w zajęciu jednoznacznego stanowiska w badanej sprawie i odpowiedział: **trudno powiedzieć**.

Kontynuacją pytania dotyczącego zauważania potrzeb i problemów osób starszych, było **pytanie o ich rozwiązywanie i zaspokojenie**. I jak się okazuje, w tym zakresie badani mieszkańcy miasta Białystok wyrazili zdecydowanie krytyczną opinię. Zdaniem **61,5%** rozmówców (suma głosów raczej nie: 49,2% i zdecydowanie tak: 12,3%) potrzeby i problemy osób starszych w Białymstoku nie **są rozwiązywane**

i zaspokajane. **Przeciwnego zdania** był co piąty (**20%**) respondent wskazujący, że raczej podejmowane są w tym zakresie stosowane działania. W przypadku tego pytania, odsetek ankietowanych, którzy mieli trudność w zajęciu stanowiska w badanej kwestii (zaznaczając odpowiedź: trudno powiedzieć) był wysoki i wynosił **18,5%**. Okazuje się zatem, że zauważanie trudności i potrzeb doświadczanych przez osoby starsze, w opinii badanych mieszkańców miasta Białystok, zdaje się nie zawsze iść w parze z podejmowaniem wysiłków i aktywności na rzecz ich rozwiązania czy zaspokojenia.

OPINIE BADANYCH NA TEMAT ZASPOKOJENIA POTRZEB SENIORÓW W ZAKRESIE ZDROWIA

Kolejne pytania ankiety dotyczyły potrzeb i problemów osób starszych w poszczególnych obszarach ich codziennego funkcjonowania. Pierwszym eksplorowanym obszarem było zdrowie.

Generalnie rzecz biorąc opinie badanych seniorów sugerują, że w zakresie potrzeb zdrowotnych osób starszych, na terenie miasta Białystok, jest jeszcze wiele do zrobienia. Tylko trzy z diagnozowanych potrzeb zostały przez respondentów ocenione jako zaspokojone w zadowalającym zakresie. Były nimi **możliwość bezproblemowego dotarcia do placówek służby zdrowia (61,5% wskazań), brak barier architektonicznych w większości obiektów publicznych** (**53,8%)** oraz **profesjonalne i życzliwe podejście kadry usług zdrowotnych wobec seniorów (52,3%).** Wszystkie pozostałe potrzeby zostały przez respondentów ocenione jako wymagające podjęcia działań przez właściwe organy.

Przykładowo **87,7%** respondentów wyraziło przekonanie, że na terenie miasta Białystok brakuje **szybkiego dostępu do poradni specjalistycznych,** zaś **80%** wskazało na brak **szybkiego dostępu do poradni czy oddziałów geriatrycznych (52,6%)**. Z perspektywy **73,9%** badanych osób nie jest zapewniony wystarczający **dostęp do bezpłatnej psychoterapii adresowanej do seniorów**, zaś **61,5%** zwróciło uwagę na niewystarczający **dostęp do podmiotów świadczących wsparcie osobom starszym.** Badani mieszkańcy miasta Białystok wskazywali również na **brak dostępu do bezpłatnych badań profilaktycznych (58,5%),** na niewystarczający **dostęp do profesjonalnej edukacji zdrowotnej (53,8%)** czy też tej **z zakresu zdrowego stylu życia (46,2%).** Okazało się ponadto, że problematyczną była dla badanych ocena **dostępu do wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego i ortopedycznego**, gdyż **43,1%** z nich wyraziło przekonanie, że potrzeba ta nie jest zaspokojona, zaś **38,5%** zaznaczyło odpowiedź: trudno powiedzieć.

Poprosiliśmy również badanych o wskazanie, które z wymienionych potrzeb zdrowotnych seniorów należy uznać za priorytetowe i uczynić je przedmiotem natychmiastowego działania. Wśród licznych wskazań w opinii badanych pierwszoplanową potrzebą jest zapewnienie szybkiego dostępu do poradni specjalistycznych oraz do poradni i oddziałów geriatrycznych. Wśród innych palących potrzeb znalazło się wskazanie dotyczące dostępu do szkoleń z zakresu zdrowego stylu życia czy dostępu do bezpłatnej psychoterapii adresowanej do seniorów. Nietrudno zauważyć, iż zgłaszane przez respondentów potrzeby nie mają przymiotu „skomplikowanych" i są ponadto umocowane w katalogu podstawowych praw człowieka.

OPINIE BADANYCH NA TEMAT ZASPOKOJENIA POTRZEB SENIORÓW W ZAKRESIE BEZPIECZEŃSTWA

Kolejną diagnozowaną potrzebą, była potrzeba bezpieczeństwa. W tym zakresie, badani mieszkańcy miasta Białystok wskazali jedynie na niezadowolenie ze stopnia realizacji diagnozowanej potrzeby. Żadna z odpowiedzi nie uzyskała pozytywnej oceny.

Wśród najczęściej wskazywanych potrzeb, które zdaniem badanych nie są zaspokojone znalazł się **dostęp do spotkań i bezpłatnych szkoleń dotyczących zawierania umów przez telefon oraz zakupów na pokazach czy działania oszustów (56,9%),** dalej dostęp do **bezpłatnych szkoleń dotyczących przemocy w rodzinie (56,9%)** albo możliwość **korzystania z bezpłatnych kursów samoobrony (55,4%).** Ponad połowa **(52,3%)** badanych mieszkańców Białegostoku wyraziła przekonanie, że na terenie miasta nie istnieje możliwość **wykorzystania autobusów szkolnych do przewozu osób starszych oraz zakup busów ze środków PEFRON dla osób z niepełnosprawnością,** zaś prawie połowa z nich **(49,2%)** zwróciła uwagę na brak **dostępności telefonu zaufania.**

W odniesieniu do potrzeb z zakresu bezpieczeństwa, podobnie jak było to w przypadku zdrowia, poprosiliśmy badanych o wskazanie trzech najpilniejszych potrzeb. Respondenci głównie wskazywali na konieczność zorganizowania szkoleń zarówno tych uwrażliwiających na sposoby działania oszustów, jak też wyjaśniających kruczki prawne umów zwieranych przez telefon czy zakupów na pokazach. Na podium znalazła się również możliwość korzystania z bezpłatnych kursów samoobrony, jak również wykorzystanie autobusów szkolnych do przewozu osób starszych. Wydaje się zatem, że mieszkańcy miasta Białystok, dzięki zapewnieniu im możliwości podnoszenia wiedzy i kompetencji podczas adresowanych do nich

szkoleń, mają szansę zwiększyć poczucie własnego bezpieczeństwa, czyli jednej z podstawowych potrzeb człowieka.

OPINIE BADANYCH NA TEMAT ZASPOKOJENIA POTRZEB SENIORÓW W ZAKRESIE POMOCY SPOŁECZNEJ

Trzecim badanym obszarem były potrzeby w zakresie pomocy społecznej. Zapytani o stopień ich realizacji w odniesieniu do osób starszych, mieszkańcy miasta Białystok, wyrazili w tym zakresie albo krytyczną opinię na temat działań podejmowanych przez właściwe organy na rzecz zaspokojenia potrzeb seniorów w zakresie pomocy społecznej, lub też zaznaczali odpowiedź: trudno powiedzieć.

Negatywną opinię badanych uzyskały takie potrzeby jak: **dostęp do bezpłatnych (lub w preferencyjnych cenach) usług opiekuńczych (73,8% wskazań), dostęp do wolontariatu rówieśniczego (64,6%), możliwość korzystania z osiedlowych punków samopomocowych (64,6%)** czy też **dostęp do informacji na temat funkcjonujących instytucji pomocy i świadczonych przez nie usługach (61,5%).**

Potrzeby, wobec których badani mieszkańcy miasta Białystok nie zajęli jednoznacznego stanowiska to przykładowo kwestia **możliwości korzystania z bezpłatnego transportu dla osób mających problemy z poruszaniem się.** Blisko połowa **(49,2%)** badanych zaznaczyło w tym zakresie odpowiedź: trudno powiedzieć. Problematycznym okazało się również ocenienie możliwości korzystania z **dofinansowania do wypożyczenia sprzętu rehabilitacyjnego**, gdyż **42,4%** respondentów wskazało, że osoby starsze z miasta Białystok nie mają dostępu do takiej pomocy, zaś **41,5%** zaznaczyło odpowiedź: trudno powiedzieć.

Co zdaniem badanych mieszkańców miasta Białystok, w pierwszej kolejności wymaga interwencji właściwych organów samorządowych, odpowiedzialnych za realizację zadań z zakresu pomocy społecznej? Najczęściej wskazywaną była konieczność zapewnienia dostępu do bezpłatnych usług opiekuńczych. Równie często pojawiała się potrzeba rozwijania wolontariatu rówieśniczego czy możliwość korzystania z osiedlowych punktów samopomocowych. Wielu ankietowych zwracało również uwagę na potrzebę podjęcia działań na rzecz umożliwienia korzystania z bezpłatnego transportu dla osób mających problemy z poruszaniem się czy też na konieczność zwiększenia dostępności dofinansowania do wypożyczania sprzętu rehabilitacyjnego.

OPINIE BADANYCH NA TEMAT ZASPOKOJENIA POTRZEB SENIORÓW W ZAKRESIE AKTYWNOŚCI SPOŁECZNEJ I ZAWODOWEJ

Badania dotyczące potrzeb osób starszych mieszkających na terenie poszczególnych gmin, podejmowały również temat aktywności społecznej i zawodowej. Analiza zgromadzonego materiału wskazuje, że w opinii badanych mieszkańców miasta Białystok zaspokojenie potrzeb seniorów w tym zakresie, tylko w jednym aspekcie zostało uznane za zadowalające, choć nie była to opinia zdecydowana. Rzecz dotyczy **możliwości aktywnego udziału seniorów w uroczystościach państwowych.** Okazuje się bowiem, że w opinii **38,5%** badanych seniorów, potrzebę tę można uznać za zaspokojoną w wystarczającym stopniu. Niemniej, blisko 1/3 **(32,3%)** zaznaczyła w tym zakresie odpowiedź: trudno powiedzieć. W przypadku pozostałych diagnozowanych odpowiedzi, badane osoby wskazały na niezadowalający stopień realizacji potrzeb osób starszych w zakresie ich aktywności społecznej i zawodowej. Na co konkretnie wskazywali respondenci?

Problematyczną jest przede wszystkim **możliwość korzystania z wycieczek krajoznawczych lub wczasów pobytowych w preferencyjnych cenach.** Zdaniem **72,3%** badanych potrzeba ta nie jest zaspokojona, podobnie jak **możliwość korzystania z działań międzypokoleniowych (67,7% wskazań)** albo **możliwość korzystania z oferty Klubu Seniora mającego propozycje działań również dla mężczyzn (64,6%).** Badane osoby wyraziły również niezadowolenie z nie-wystarczającej ich zdaniem **możliwości korzystania z oferty kulturalnej w godzinach przedpołudniowych i w preferencyjnych cenach (60%)** czy też z **dostępu do kształcenia informatycznego i wykorzystania nowych technologii (47,7%).**

Problematycznym w ocenie był dla badanych mieszkańców miasta Białystok **dostęp do szkoleń dostosowujących kompetencje i kwalifikacje seniorów do potrzeb rynku pracy i zmieniających się warunków otoczenia,** gdyż **36,9%** zaznaczyło wobec tej odpowiedzi wariant „trudno powiedzieć". Podobnie rzecz wygląda z oceną **zaangażowania seniorów w działania z zakresu budżetu obywatelskiego - 43,1%** wskazań dla odpowiedzi: trudno powiedzieć, czy też identyczny odsetek badanych odpowiedział, że trudno ocenić jak wygląda stopień zaspokojenia potrzeby, którą jest **możliwość korzystania z lokalnych grup wsparcia** albo **możliwość uzyskania wsparcia działalności lokalnych zespołów muzycznych tworzonych przez seniorów (44,6%).**

Zapytaliśmy również badanych, które potrzeby dotyczące aktywności społecznej i zawodowej, powinny być ich zdaniem, w pierwszej kolejności przedmiotem troski właściwych organów? Na podstawie uzyskanych odpowiedzi można zarekomendować, by władze samorządowe podjęły aktywności na rzecz zwiększenia dostępu do oferty kulturalnej w godzinach przedpołudniowych

i w preferencyjnych cenach, zwiększenia możliwości korzystania ze świetlic osiedlowych, zatroszczyły się o dostęp do kształcenia informatycznego adresowanego do seniorów oraz uwzględniły w planowym budżecie środki, na dofinansowanie wycieczek krajoznawczych lub wczasów pobytowych seniorów w preferencyjnych cenach.

OPINIE BADANYCH NA TEMAT ZASPOKOJENIA POTRZEB SENIORÓW W ZAKRESIE KOMUNIKACJI

Ostatnim z analizowanych obszarów potrzeb osób starszych były potrzeby w zakresie komunikacji. Na podstawie zgromadzonych danych można powiedzieć, że jest to płaszczyzna, która w opinii badanych mieszkańców miasta Białystok, pozostawia wiele do życzenia. Wszystkie z analizowanych wymiarów komunikacji, zostały przez badanych zaopiniowane jako niezaspokojone w zadowalającym stopniu.

Szczegółowa analiza zgromadzonego materiału wskazuje, że w opinii **73,8%** badanych, mieszkańcy miasta Białystok nie mają zapewnionego **łatwego i szybkiego dostęp do informacji o sprawach ważnych dla osób starszych, np. w postaci tablicy ogłoszeń**, **70,8%** krytycznie oceniło **przepływ informacji między seniorami a władzą samorządową i instytucjami działającymi na rzecz seniorów,** zaś **69,2%** zwróciło uwagę na **brak dostępu do rocznego kalendarza planowanych imprez kulturalnych i społecznych**. Innym wyzwaniem, wymagającym podjęcia działań jest **zapewnienie dostępu do informacji dotyczących osób starszych w formie gazety** – zdaniem **64,6%** potrzeba ta nie jest zaspokojona, podobnie jak w opinii **58,8%** badanych **dostęp osób starszych do strony internetowej im dedykowanej.** Respondenci wskazali również na konieczność **zadbania o zrozumiały i prosty język przekazywanych informacji (52,3%)** oraz o stworzenie osobom starszym **możliwości współtworzenia cyklicznych programów w mediach (49,2%).**

Podobnie jak było to w poprzednich obszarach, w odniesieniu do potrzeb z zakresu komunikacji, rozmówcy również zostali poproszeni o wskazanie trzech priorytetowych potrzeb odnoszących się do komunikacji. Na podium znalazła się przede wszystkim konieczność dołożenia starań na rzecz usprawnienia sposobu komunikacji między seniorami a władzą samorządową i organizacjami działającymi na rzecz osób starszych oraz zapewnienie dostępu do rocznego kalendarza planowanych imprez. Uwagi wymaga również potrzeba łatwego i szybkiego dostępu do informacji w postaci tablicy ogłoszeń, preferowany jest również dostęp do gazety zawierającej informacje dotyczące osób starszych czy też do strony internetowej im dedykowanej. Kluczowy jest zatem dostęp do informacji, który w opinii badanych

mieszkańców miasta Białystok może funkcjonować lepiej, przyczyniając się tym samym do rozwiązania problemów pojawiających się w codzienności osób starszych.

I na koniec, zadaliśmy ankietowanym pytanie, na kim, ich zdaniem powinien spoczywać obowiązek zaspokojenia potrzeb osób starszych? Respondenci mogli wskazać maksymalnie trzy podmioty.

Analizując uzyskane dane można powiedzieć, że w opinii badanych, obowiązek podjęcia aktywności na rzecz zaspokojenia potrzeba osób starszych, spoczywa przede wszystkim **na samorządach powiatowych i gminnych oraz innych jednostkach organizacyjnych.** Odpowiedź tę zaznaczyło **96%** badanych. Drugą co do częstotliwości wskazań była **rodzina (64,6%)** i niemal równie często, w opinii badanych odpowiedzialność za zaspokajanie potrzeb osób starszych należałoby powierzyć **specjalnie zatrudnionym osobom (63,1%).** Na uwagę zasługuje również fakt, iż w opinii **43,1%** badanych w aktywności podejmowane na rzecz zaspokojenia potrzeba osób starszych należy angażować **organizacje pozarządowe**, **13,8%** wyraziło pogląd, iż doskonale sprawdzi się w tym zakresie **Rada Seniorów** czy też **środowisko lokalne, czyli znajomi, sąsiedzi (12,3%).**

Na podstawie opisanych wyników badań przeprowadzonych wśród mieszkańców miasta Białystok, z pełnym przekonaniem można uznać, że wiele potrzeb osób starszych mieszkających na jego terenie, wciąż nie uzyskało wystarczającej uwagi ze strony włodarzy miasta. Badani wyrazili przy tym przekonanie, iż mądre połączenie zasobów samorządowych, rodzinnych oraz tych tworzonych przez specjalnie zatrudnione osoby, może stanowić skuteczną receptę na liczne wyzwania generowane postępującym procesem starzenia się ludności miasta Białystok.